

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	5	1	7
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	6
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 6th Sem.

(2042)

ECONOMICS (In all Mediums)

Paper : Indian Economy

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :— (1) This question paper consists of **five** Sections. From Section A attempt **nine** questions, each carries **2** marks, every answer should not exceed **25 to 30** words.

(2) Attempt **one** question each from the other Sections, each carries **18** marks.

SECTION-A

1. (a) What is the need of minimum support price for agricultural produce ?
- (b) Name the three sectors relative contribution in national income in descending order at present times.
- (c) What is meant by distress sale of agricultural produce ?
- (d) What is meant by plan holiday ?

- (e) Give two examples for sun rise industries.
- (f) Why no food security at households level in India ?
- (g) What is meant by core inflation ?
- (h) What is the mechanism to devolve financial resources from Central Govt. to States and Union Territories in India ?
- (i) Name the two largest multinational corporations doing business in service sector in India.
- (j) Name the body constituted in the place of Planning Commission in India.
- (k) What is meant by parallel economy ?
- (l) What is meant by multidimensional poverty ? $2 \times 9 = 18$

SECTION-B

- 2. Explain the importance of agriculture. Do you believe that increase in productivity is enough to enhance farmers income ? $13+5$
- 3. Critically evaluate the impact of green revolution with special reference to environment in India. 18

SECTION-C

- 4. What are the advantages of industrial development in India ? 18
- 5. What are the problems of small scale industries in India ? 18

SECTION-D

6. Explain the role of multinational corporations in India. Give your argument that the existence of multinational corporations lead to economic imperialism in India. 13+5
7. Explain the salient features of Indian tax system. 18

SECTION-E

8. Explain the achievements and failures of Five Year Plans in India. 18
9. What are the causes of educated unemployment in India, suggest measure to solve the problem. 18

(हिन्दी माध्यम)

- नोट :— (1) इस प्रश्नपत्र में पाँच भाग हैं। भाग-क में से नौ प्रश्न करने हैं, प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 25 से 30 शब्दों में लिखें।
- (2) बाकि भागों में से एक-एक प्रश्न करें, प्रत्येक प्रश्न के 18 अंक हैं।

भाग-क

1. (क) कृषि उपज के लिए न्यूनतम समर्थन मूल्य की क्या आवश्यकता है ?
- (ख) वर्तमान समय में अवरोही क्रम में राष्ट्रीय आय में तीन क्षेत्रों के सापेक्ष योगदान के नाम दें।

- (ग) कृषि उपज की संकटकालीन बिक्री से क्या तात्पर्य है ?
- (घ) योजना अवकाश से क्या तात्पर्य है ?
- (ङ) उभरते उद्योगों के लिए दो उदाहरण दें।
- (च) भारत में घरेलू स्तर पर खाद्य सुरक्षा क्यों नहीं है ?
- (छ) मूल मुद्रास्फीति से क्या तात्पर्य है ?
- (ज) भारत में राज्यों और संघ प्रादेशिकों के लिए केन्द्र सरकार द्वारा वित्तीय साधन स्रोतों को विकसित करने के लिए क्या प्रक्रिया है ?
- (झ) भारत में सेवा क्षेत्र में व्यवसाय करने वाले दो सबसे बड़े बहुराष्ट्रीय निगमों के नाम बताइए।
- (ञ) भारत में योजना आयोग के स्थान पर गठित निकाय का नाम बताइए।
- (ट) समानान्तर अर्थव्यवस्था से क्या अभिप्राय है ?
- (ठ) बहुआयामी गरीबी से क्या तात्पर्य है ? 2×9=18

भाग-ख

2. कृषि के महत्व को स्पष्ट कीजिए। क्या आप मानते हैं कि किसानों की आय बढ़ाने के लिए उत्पादकता में वृद्धि पर्याप्त है ? 13+5
3. भारत में पर्यावरण के विशेष संदर्भ में हरित क्रांति के प्रभाव का समालोचनात्मक मूल्यांकन करें। 18

भाग-ग

4. भारत में औद्योगिक विकास के क्या लाभ हैं ? 18
5. भारत में लघु उद्योगों की समस्याएँ क्या हैं ? 18

भाग-घ

6. भारत में बहुराष्ट्रीय निगमों की भूमिका की व्याख्या कीजिए। अपना तर्क दें कि भारत में बहुराष्ट्रीय निगमों का अस्तित्व आर्थिक साम्राज्यवाद की ओर ले जाता है। 13+5
7. भारतीय कर प्रणाली की मुख्य विशेषताओं की व्याख्या करें। 18

भाग-ङ

8. भारत में पंचवर्षीय योजनाओं की उपलब्धियों और विफलताओं की व्याख्या कीजिए। 18
9. भारत में शिक्षित बेरोजगारी के क्या कारण हैं ? इस समस्या के समाधान के उपाय सुझाइए। 18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :- (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਭਾਗ ਹਨ। ਭਾਗ-ੳ ਵਿੱਚੋਂ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਦਾ ਉੱਤਰ 25 ਤੋਂ 30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
- (2) ਦੂਜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਦੇ 18 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ-ੳ

1. (ੳ) ਖੇਤੀ ਉਪਜਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ?
- (ਅ) ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਘਟਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਸਾਪੇਖ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (ੲ) ਖੇਤੀ ਉਪਜਾਂ ਦੀ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

- (ਸ) ਯੋਜਨਾ ਛੁੱਟੀ (Plan holiday) ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
- (ਹ) ਉਭਰਦੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ।
- (ਕ) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਘਰੇਲੂ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
- (ਖ) ਮੂਲ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (ਗ) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸੰਘ ਪ੍ਰਾਦੇਸ਼ਿਕਾਂ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ?
- (ਘ) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਦੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (ਙ) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗਠਿਤ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (ਚ) ਸਮਾਨਾਤਰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (ਛ) ਬਹੁਆਯਾਮੀ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2×9=18

ਭਾਗ—ਅ

2. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ? 13+5
3. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 18

ਭਾਗ—ਬ

4. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ ? 18
5. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? 18

ਭਾਗ—ਸ

6. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦਿਓ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਗਮਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਆਰਥਿਕ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੀ ਤਰਫ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 13+5
7. ਭਾਰਤੀ ਕਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਭਾਗ—ਹ

8. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
9. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ? ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓ। 18